

GABRIELLA MAETZKE
(14.06.1946–27.11.2003)

W roku 2003, dnia 27 listopada, zmarła nagle w Rzymie, przerywając wiele nurtów swej niezmiernie aktywnej pracy naukowej i dydaktycznej, Gabriella Maetzke, profesor zwyczajny archeologii średniowiecznej, absolwentka Uniwersytetu La Sapienza.

Po ukończeniu studiów Gabriella Maetzke była przez pewien czas Inspektorem w Soprintendenza Archeologica del Lazio (Urząd Konserwatora Archeologicznego regionu Lacjum). Następnie, w okresie asystentury na Uniwersytecie La Sapienza, kierowała przez wiele lat, poczynając od roku 1981, szeroko zakrojonymi badaniami wykopaliskowymi na Forum Romanum u stóp Kapitolu.

W latach osiemdziesiątych rozpoczęła swą działalność na terenie Etrurii jako wykładowca na Università degli Studi w Viterbo oraz jako kierownik badań, zarówno stacjonarnych, jak i ratowniczych, na stanowiskach średniowiecznych i klasycznych. Na pierwszy plan wysuwa się tu wielowarstwowe stanowisko w Ferento na terenie południowej Etrurii, znane ze źródeł średniowiecznych jako *civitas splendidissima*, ale sięgające swymi korzeniami okresu etruskiego. Po długotrwałych badaniach wykopaliskowych na tym obiekcie Gabriella Maetzke, wraz z zespołem swoich współpracowników i uczniów, zorganizowała na przełomie 2002/2003 r., ciesząc się wysoką oceną i wielkim zainteresowaniem, wystawę zatytułowaną „FERENTO, CIVITAS SPLENDIDISSIMA — storia, reperti e immagini di un'antica città della Tuscia” („... — dzieje, znaleziska i wizje jednego ze starożytnych miast Tuscji”), której towarzyszył doskonale opracowany i bogato ilustrowany katalog.

Gabriella Maetzke była uczestniczką, niezwykle aktywną, wielu badań terenowych, poczynając od okresu studiów. Brała udział w pracach wykopaliskowych prowadzonych również we współpracy z archeologami spoza Włoch: uczestniczyła w badaniach M. de Bouarda we Francji, École Pratique des Hautes Études na Sycylii oraz British School of Rome i University of London na Półwyspie Apenińskim.

Jej wieloletnia współpraca z archeologią polską sięga swymi początkami 1973 r. Zostały wówczas zainicjowane długotrwałe badania polsko-włoskie nad kulturą i społeczeństwem na terenie „Lombardii

Mniejszej” w południowej Italii (po przeprowadzonych w latach 1962–1963 wspólnych pracach wykopaliskowych w Castelseprio, na północy kraju, w Lombardii). Obejmowały one badania wykopaliskowe na dwóch stanowiskach: w Capaccio Vecchia, czyli średniowiecznym Paestum (prow. Salerno), oraz w Cività di Ogliara (prow. Avellino). Realizowano je w ramach umowy między Polską Akademią Nauk i Uniwersytetem w Salerno oraz Włoską Radą Badań Naukowych (Consiglio Nazionale delle Ricerche). Gabriella Maetzke brała również udział w przygotowywaniu monografii wyników tych badań, ze szczególną uwagą skierowaną na materiały ceramiczne, których była wysmienitą znawczynią. Należy do współautorów tej dwutomowej pracy, zatytułowanej *Caputacquis Medievale* (I, Salerno 1976; II, Napoli 1984). Przez szereg lat, począwszy od 1973 r., uczestniczyła aktywnie także w pracach polsko-włoskiej Interdyscyplinarnej Grupy Roboczej Nauk Stosowanych w Archeologii i w Ochronie Patrymonium Kulturowego, prowadzonych w ramach współpracy PAN–CNR. Zgodnie z programem tej Grupy Roboczej została wydana trzytomowa praca zbiorowa pt. *Teoria i praktyka badań archeologicznych*, w której Gabriella Maetzke przedstawiła problematykę źródeł archeologicznych. Jej praca znajduje się w I tomie tej edycji, którego jest współautorem i współredaktorem, wydanym we Włoszech (Torino 1986, Edizioni Il Quadrante) i w Polsce (Wrocław 1986). Tom ten stanowi dzisiaj jedną z pozycji obowiązkowej literatury dla studentów archeologii w Italii.

Gabriella Maetzke jest też autorką artykułu przedstawiającego wstępne wyniki Jej badań na Forum Romanum, w dwutomowej pracy, wydanej w Warszawie na przełomie lat 1987/1988, pt. *Studia nad etnogenезą Słowian i kulturą Europy wczesnośredniowiecznej*, pod redakcją G. Labudy i S. Tabaczyńskiego. Jest ponadto współautorką kilku artykułów, przygotowanych wraz z kolegami polskimi, na temat sekwencji stratygraficznych i problemów datowania stanowisk wielowarstwowych, które ukazały się w periodykach „Archeologia Polski” i „Archaologia Polona”. Pamiętamy też Jej aktywny udział w pracach Zakładu Archeologii Średniowiecza Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN (obecnie Instytut Archeologii i Etnologii PAN) w zakresie analizy opisowej stanowisk wielowarstwowych.

Na gruncie włoskim znaleźć można wiele śladów Jej rozległej, pełnej pasji pracy, widocznej nie tylko w publikacjach, ale również w zespołach redakcyjnych (m.in. rocznika „Archeologia Medievale”). Jako ceniony i bardzo lubiany wykładowca oraz opiekun studentów Gabriella Maetzke wypromowała kilkudziesięciu absolwentów archeologii, prowadząc wraz z nimi w trakcie studiów systematyczne, wzorcowe prace wykopaliskowe, co traktowała jako niezbędne uzupełnienie dydaktyki uniwersyteckiej. Stworzyła doskonałą i podziwianą przez włoskie środowiska archeologiczne szkołę badań terenowych.

Jak już wspomnieliśmy, współpraca Prof. Maetzke z polskim środowiskiem archeologicznym zaowocowała w końcu lat siedemdziesiątych zbiorowym artykułem na temat analizy opisowej stanowisk wielowarstwowych. Artykuł ten został opublikowany w Italii w 1977 r. na łamach „Archeologia Medievale” (tom 4) i rok później w Polsce na łamach „Archeologii Polski” (tom 23). Dalsze Jej przemyślenia i dyskusje, a zwłaszcza współpraca z Instytutem Podstaw Informatyki PAN, przyczyniły się do pogłębienia problematyki badań stanowisk wielowarstwowych, a także bardziej dojrzałej metodologicznie konceptualizacji tych badań. Kluczową rolę odegrało tu traktowanie materiałów archeologicznych jako definicyjnych, empirycznych, bądź też inferencyjnych wskaźników ludzkiego zachowania oraz wprowadzenie pojęcia „przestrzeni prób”, która, jeśli właściwie określona, wyznacza w każdym konkretnym badaniu zarówno rodzaj pytań, jak i zakres oczekiwanych i uzyskiwanych odpowiedzi.

Ten matematyczno-statystyczny sposób podejścia do konkretnych badań archeologicznych, referowany między innymi w ośrodku CNRS Sophia Antipolis (1978 r.), na uniwersytecie Paryż I (1978–1979 r.) oraz w Moguncji na XI kongresie UISPP (1987 r.), spotkał się z ogromnym i nadal rosnącym zainteresowaniem.

Nagle odejście Gabrielli Maetzke z grona badaczy przyjęte zostało w środowisku archeologicznym z ogromnym żalem. Jej brak będziemy długo i boleśnie odczuwać.

*Eleonora i Stanisław Tabaczyński
wraz z gronem kolegów, przyjaciół i współpracowników
z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie*